

การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันการกระทำ ความผิดและการก่อปัญหาสังคม

A Paradigm Shift in the Delinquency Prevention of Crimes and Social Problems among At-risk Children and Youths

สุวรรณา คุณดิลกณัฐธาดา^{1*} เอกลักษณ์ นาคพ่วง² กิตติพัฒน์ คงมะกล้า³

รชต คุณดิลกณัฐธาดา⁴ และไชยรัตน์ ปรานี⁵

Suwanna Khundiloknattawasa^{1*} Aekkalak Nakphoung² Kittipat Kongmaklom³

Rachata Khundiloknatawasa⁴ and Chairat Pranee⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ พัฒนาพฤติกรรมสัปปุญสภัยและบูรณาการสภาพแวดล้อมเชิงสังคมที่พึงประสงค์ สำหรับป้องกันการกระทำผิดและการก่อปัญหาสังคมของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และ (2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยมีกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มที่ 1 เป็นการอบรมแกนนำเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากกระทำความผิดและอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว อยู่ระหว่างได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว หรืออยู่ระหว่างใช้มาตรการพิเศษระหว่างการพิจารณาคดี หรือถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 100 คน กลุ่มที่ 2 เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในชุมชนที่ยังไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน จำนวน 200 คน และกลุ่มที่ 3 การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการกำกับติดตามเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมอย่างไร้รอยต่อ จำนวน 100 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1.การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ โดยใช้วิธีการฝึกอบรมให้ความรู้และทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่

^{1*} สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University
E-mail: suwanna.k@nsru.ac.th

² สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University
E-mail: nakphoung31@gmail.com

³ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University
E-mail: nan0935989091@gmail.com

⁴ ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์

Nakhon Sawan Provincial Police
E-mail: rachata3229@gmail.com

⁵ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

President of Nakhon Sawan Rajabhat University
E-mail: Chairat.P@nsru.ac.th

*Corresponding author

คณะวิทยากรได้นำมาให้เด็กและเยาวชนได้ทำการทดลอง มีกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี ผลคะแนนการประเมินระดับพลังใจพลังชีวิตภายหลังการทำกิจกรรมเพิ่มขึ้นทุกกลุ่มเป้าหมาย มีรายละเอียดดังนี้ (1) เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างพลังใจเดิมพลังชีวิต จังหวัดนครราชสีมา มีระดับพลังใจพลังชีวิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 86.73) (2) เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างพลังใจเดิมพลังชีวิต สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ มีระดับพลังใจพลังชีวิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 84.57) และเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างพลังใจเดิมพลังชีวิต โรงเรียนวัดมะลิ และชุมชนใกล้เคียงจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีระดับพลังใจพลังชีวิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 87.33) 2.เครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้ (1) ขั้นต้นน้ำ ประกอบด้วย ประชาชนทั่วไป และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) (2) ขั้นกลางน้ำ ประกอบด้วย โรงเรียน สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน มูลนิธิ และ (3) ขั้นปลายน้ำ ประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน คุมประพฤติ

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่ เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ป้องกันการกระทำความผิด การก่อปัญหาสังคม

Abstract

The objectives of this research were to 1) shift paradigms, develop habits, correct risky behaviours, and integrate a desirable social environment to prevent delinquency and social problems among at-risk children and youth; and 2) establish a collaborative network between government and private agencies to provide assistance and develop life skills for at-risk children and youth. The target groups were Group 1, consisting of 100 at-risk children and youth leaders who have been in the justice system due to committing offences and currently under consideration by the Juvenile and Family Court, on bail, have subjected to special measures during the trial, or have detained in juvenile and child observation and protection centres; Group 2, consisting of 200 at-risk children and youth in the community who have not committed any offences before; and Group 3, a joint workshop between officials from each network partner agency involved in the seamless monitoring of children and youth in the justice system, with content analysis. The results found that 1) A paradigm shift occurred through training, knowledge dissemination, and various activities provided by instructors, enabling children and youth to experiment, resulting in a positive change in the paradigm. The post-activity life force and energy level assessment scores increased across all target groups, with the following details: (1) Children and youth participating in the life force and energy-boosting activities in Nakhon Ratchasima had a life force and energy level after the activities at the highest level (86.73%); (2) Children and youth participating in the life force and energy-boosting activities at the Juvenile Observation and Protection Centre in Samut Prakan had a life force and energy level after the activities at the highest level (84.57%). Children and youth participating in life force and energy-boosting activities at Wat Mali School and nearby communities in Bangkok experienced the highest life force and energy levels after the activities (87.33%); and 2) The network of cooperation between government and private sector agencies in providing assistance and developing life skills for at-risk children and youth has been divided into 3 stages as follows: (1) Upstream has consisted of the general public and local government organisations (LGAs). (2) The midstream level has included schools, educational institutions, mass media, and foundations, and (3) the downstream

level has included police, prosecutors, courts, juvenile detention and protection centres, juvenile training and education centres, and probation.

Keywords: Paradigm Shift, At-risk Children and Youth, Delinquency Prevention, Social Problem

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

เด็กและเยาวชน คือ อนาคตของชาติจึงควรได้รับการปกป้องคุ้มครองให้เติบโตเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศ ปัญหาเด็กและเยาวชนมีอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ทำให้เด็กและเยาวชนไม่สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพอันเป็นกำลังหลักของชาติต่อไป การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจึงเป็นการป้องกันและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศเพื่อไม่ให้เกิดปัญหามากขึ้นกว่าเดิมและหากสามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศไปด้วย (พาติมะห์ ชันธศักดิ์, 2558) ในปี พ.ศ. 2563 เด็กที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจ มีจำนวนทั้งสิ้น 19,470 คดีส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุระหว่าง 15–18 ปี มีจำนวน 16,865 คดี เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ จำนวน 9,600 คดี คิดเป็น ร้อยละ 49.3 และยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะอัตราการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนหลังจากถูกปล่อยตัว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

สถานการณ์เด็กและเยาวชน ปี พ.ศ. 2564 สรุปประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้ (1) ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวเด็กต้องการความรักความอบอุ่นจากครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่การดูแลเลี้ยงดูและใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณภาพนั้นส่งผลต่อพฤติกรรมจิตใจและการพัฒนาการของเด็ก แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจสังคมทำให้เด็กส่วนหนึ่งไม่ได้อยู่พร้อมหน้าครอบครัวเนื่องจากพ่อแม่ย้ายถิ่นไปทำงานหรือกำพร้า รวมถึงเผชิญสภาพปัญหาในครอบครัวทั้งการแตกแยก การหย่าร้าง ความยากจน การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ความรุนแรงในครอบครัว ล้วนเป็น ปัจจัยกระทบต่อความเป็นอยู่ สภาพจิตใจและสิทธิเด็ก (2) ด้านการศึกษา จากข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีนักเรียนด้อยโอกาสทั้งยากจนถูกทอดทิ้งหรือทำงานเลี้ยงครอบครัว ในกลุ่มด้อยโอกาสประเภทยากจนมีประมาณ 3 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.1 ของจำนวนนักเรียน และ (3) สถานการณ์เด็กกักขังออนไลน์ พบว่าโลกออนไลน์มีความอันตรายและความเสี่ยงต่าง ๆ เด็กเคยเข้าถึงเว็บไซต์หรือข้อมูลที่มีผิดกฎหมาย หรือเป็นอันตรายทั้งความรุนแรง การพนัน สื่อลามกอนาจาร และมีพฤติกรรมในโลกออนไลน์ที่เสี่ยงต่อกัญ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) ปัญหาของวัยรุ่นในสังคมไทยรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้ปัญหาที่สำคัญของวัยรุ่นในปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาที่เกิดจากการขาดความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกาย และปัญหาความรุนแรง ซึ่งมีสาเหตุสำคัญจากปัญหาคอรัว สภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่ชักจูงไปในทางไม่ดี และการใช้ความรุนแรงในสังคม (ลักขณา พงษ์ภุมมา, 2560)

พฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มักเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในสังคม เช่น ชี้อารมณ์รุนแรงด้วยความเร็ว ประมาทหวาดเสียวและเสี่ยงดั่งบนท้องถนน พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและติดสารเสพติด พฤติกรรมละเมิดกฎเกณฑ์หรือสิทธิของผู้อื่น เป็นต้น เมื่อมีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างหนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงในด้านอื่น ๆ ด้วย (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2555; Connell et al., 2009; Lindberg et al., 2000) พฤติกรรมเสี่ยงจะทำให้เกิดความเจ็บป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ ความเสี่ยงต่อการดำเนินชีวิต ขาดโอกาสพัฒนา ทำให้ประสบความล้มเหลวในชีวิตเมื่อก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ และอาจเป็นสาเหตุให้อันตรายต่อร่างกาย สูญเสียอาชีพหรือรายได้ถึงขั้นเสียชีวิต (Garmezy, 1993; Igra & Irwin, 1996) อย่างไรก็ตามในท่ามกลางภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่อาจทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง ก็มีเด็กและเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่มีความสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้ได้ (Grotberg, 1999; Masten, 2001)

ที่ผ่านมาเด็กและเยาวชนกลุ่มที่กระทำความผิดเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้วจะมีกลไกและลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั่วไปในการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ กับเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดซึ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายมากกว่าการลงโทษ แต่ลืมไปว่ายังมีเด็กและเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่มีความเปราะบางอยู่ในชุมชนที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงที่จะส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดหรือก่อ

ปัญหาสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหันกลับมาให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนในชุมชนที่ยังไม่เคยกระทำความผิดถูกจับกุมนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้สามารถปกป้องดูแลตนเองให้พ้นจากแรงจูงใจต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงในการก่ออาชญากรรมหรือก่อปัญหาทางสังคม จากการวิจัยเรื่องการบูรณาการมาตรฐานการปฏิบัติงานสำหรับเครือข่ายเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่าในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นกระบวนการภายหลังจากที่เด็กได้กระทำความผิดแล้วถูกนำตัวมาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาดีในกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่ขั้นพนักงานสอบสวน ขั้นอัยการและชั้นศาล ซึ่งมีระยะเวลาค่อนข้างนานจนเป็นตรรกะที่คิดว่ารูปแบบกระบวนการพิจารณาจะมีความแตกต่างจากผู้ใหญ่ก็ตามและที่ผ่านมามีศาลมักใช้ดุลพินิจในการพิจารณาให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมากกว่าเน้นการลงโทษศาลจะเข้ามาตราการจากเบาไปหาหนักมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การลงโทษเป็นวิธีการสุดท้ายที่ศาลใช้เพราะศาลเห็นว่าเด็กเป็นผู้ด้อยความรู้และประสบการณ์ย่อมผิดพลาดได้และพร้อมแก้ไขกลับตัวเป็นคนดีอยู่ในสังคมได้หากได้รับโอกาสให้กลับตัว นอกจากนี้ยังพบว่า การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น จะมีการกระทำผิดซ้ำกระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางครั้งก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากพบว่าเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดเมื่อได้รับการปล่อยตัวไปแล้วย้อนกลับไปสู่สภาพแวดล้อมที่เป็นตัวกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอีก เช่น เมื่อได้รับการปล่อยตัวไปแล้วก็ต้องไปอยู่กับครอบครัวที่ยังเกี่ยวกับยาเสพติด ทุกคนในบ้านมีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งหมด สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมและคุ้นเคยจะเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอีก หรือแม้แต่เด็กหรือเยาวชนที่ถูกควบคุมอยู่กับสถานพินิจฯ หรือศูนย์ฝึกอบรมในระยะเวลานั้น ๆ เพียงไม่กี่ปีแล้วจะทำให้เด็กกลับตัวเป็นคนดีเลยคงไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เคยชินหรือคุ้นเคยมาตลอดชีวิตได้ (สุวรรณ คุณดิถณ์ธฐสา และคณะ, 2565)

นอกจากนี้ต้องทำการวิเคราะห์ให้ได้ว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นเกิดจากสาเหตุอะไร ชุมชน สังคมมีส่วนร่วมในการแก้ไขหรือป้องกันปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร จะผลักภาระการแก้ไขปัญหานี้ให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐอย่างเดียวคงไม่ได้ผลทั้งหมด ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนใหญ่มาจากปัญหาครอบครัว ขาดความอบอุ่นไม่มีที่ปรึกษาที่ดีช่วยให้เด็กหรือเยาวชนในการตัดสินใจ และประกอบด้วยสภาพเศรษฐกิจที่พ่อแม่ต้องทำงานหาเงินเพื่อเลี้ยงครอบครัวจนไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดู เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดได้ง่าย จะเห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหานี้ในปัจจุบันเป็นการแก้ไขปัญหที่ปลายเหตุ เด็กหรือเยาวชนถูกหล่อหลอมจากสภาพสังคมจนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีมุมมองทางสังคมที่เปลี่ยนไปเห็นผิดเป็นถูก การใช้มาตรการทางกฎหมายและการดำเนินการของรัฐบาลอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการต่าง ๆ ที่เข้ามาทำให้สังคมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิตของเด็กหรือเยาวชนในสังคมอ่อนแอลง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาวิธีการหรือแนวทางเพื่อชะลอ ยับยั้ง และตัดทอนข้อโอกาสในการก่ออาชญากรรม และป้องกันไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในสังคมพัฒนาส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย เด็กและเยาวชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ในอนาคต การปลูกฝังความคิด ค่านิยม ทักษะคิดเพื่อกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเกิดความรู้ เคารพสิ่งที่ถูกต้อง ความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและการอยู่ในกฎเกณฑ์ กฎระเบียบของสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดเนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ มากมายที่เป็นตัวกระตุ้น การป้องกันที่ดีควรให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนให้กับเด็กและเยาวชน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญอย่างยิ่งและสนใจที่จะการศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศนของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและการก่อปัญหาสังคม” เพื่อจะได้มาตรการแนวทางในการดำเนินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่จะทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน พัฒนาพฤติกรรมเสี่ยงแก้ไขพฤติกรรมเสี่ยง และบูรณาการสภาพแวดล้อมเชิงสังคมที่พึงประสงค์ สำหรับป้องกันการกระทำความผิดและการก่อปัญหาสังคมของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1.2.2 เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประเด็นที่ 1 การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ พัฒนาพฤติกรรมเสี่ยง แก่ไขพฤติกรรมเสี่ยง และบูรณาการสภาพแวดล้อมเชิงสังคมที่พึงประสงค์ สำหรับป้องกันการกระทำความผิดและการก่อปัญหาสังคมของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ประเด็นที่ 2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ พัฒนาพฤติกรรมเสี่ยง แก่ไขพฤติกรรมเสี่ยง และบูรณาการสภาพแวดล้อมเชิงสังคมที่พึงประสงค์ สำหรับป้องกันการกระทำความผิดและการก่อปัญหาสังคมของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน มีดังนี้

1) กลุ่มแกนนำเป็นเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้อนุญาตให้ปล่อยตัว หรืออยู่ระหว่างใช้มาตรการพิเศษระหว่างการพิจารณาคดี จำนวน 100 คน

2) เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในชุมชนที่ยังไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน โดยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและชุมชน จำนวน 200 คน

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เป็นการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการกำกับติดตามเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมอย่างไร้รอยต่อ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้แทนจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการกำกับติดตามเด็กหรือเยาวชนเข้าร่วม จำนวน 100 คน

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ กำหนดพื้นที่เป้าหมายไว้ 2 พื้นที่ ได้แก่ (1) กรุงเทพฯ และปริมณฑล (2) จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนสูง

2. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 เป็นการพิจารณาคัดเลือกเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ในพื้นที่เป้าหมาย (กรุงเทพฯและปริมณฑล และ นครราชสีมา) จำนวน 300 คน รายละเอียดดังนี้

(1) กลุ่มแกนนำเป็นเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้อนุญาตให้ปล่อยตัว หรืออยู่ระหว่างใช้มาตรการพิเศษระหว่างการพิจารณาคดี จำนวน 100 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 50 คน เพื่อพัฒนาเป็นเยาวชนต้นแบบในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ แก่ไขพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและก่อปัญหาสังคม เป็นการเข้าร่วมโครงการพัฒนาเพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ฯ (การสร้างพลังใจ เต็มพลังชีวิต) ใช้ระยะเวลาดำเนินการ จำนวน 3 วัน เป็นการเลือกแบบเจาะจงจากจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดแล้วศาลอนุญาตให้ปล่อยตัว หรืออยู่ระหว่างใช้มาตรการพิเศษระหว่างการพิจารณาคดี

(2) ขยายผลการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ฯ ให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในชุมชนที่ยังไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน โดยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและชุมชน จำนวน 200 คน (จังหวัดละ 100 คน) เป็นการอบรมชี้แนะแนวทางการประพฤติปฏิบัติจากวิทยากรและแกนนำเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดมาแล้วได้รับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่เป็นการสุ่มเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ที่เป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อเป็นแรงกระตุ้น

ให้กับเด็กและเยาวชนได้ดูเป็นแบบอย่างที่ดี ใช้ระบบการแนะนำให้ความรู้ดังกล่าวผ่านระบบออนไลน์ ระยะเวลาดำเนินการ จำนวน 1 วัน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มเป้าหมายจะเป็นภาคีเครือข่ายที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมาย (กรุงเทพฯ และปริมณฑล และนครราชสีมา) อย่างน้อย 10 เครือข่าย แบ่งออกเป็นจังหวัดละ 5 เครือข่าย จะเป็นการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการกำกับติดตามเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมอย่างไรร้อยต่อเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแสวงหาความร่วมมือระหว่างกันซึ่งหน่วยงานที่จะเข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย (1) ศาลเยาวชนและครอบครัว (2) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (3) กรมกิจการเด็กและเยาวชน (4) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน (5) บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด (6) พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (7) สำนักพัฒนาสังคมกรุงเทพมหานคร และ (8) เครือข่ายองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ฯลฯ เป็นต้น

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้มีผู้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการกำกับติดตามเด็กหรือเยาวชนเข้าร่วม จำนวน 100 คน การดำเนินการในพื้นที่เป้าหมาย (กรุงเทพฯ และปริมณฑล และนครราชสีมา) เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อกันสร้างความคุ้นเคย ตลอดจนบทบาทหน้าที่ร่วมกันในการปฏิบัติงาน ระยะเวลาดำเนินการ จำนวน 1 วัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสนทนากลุ่ม จะเป็นการกำหนดประเด็นสำหรับระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มาพัฒนาเครื่องมือมาตรการที่เหมาะสมในการสร้างความตระหนักในคุณค่าชีวิตของตนเอง การส่งเสริมการมีพันธะทางสังคม และการสร้างจิตสำนึกสาธารณะแก่เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งในแต่ละประเด็นอาจจะมีการเพิ่มเติมนางประการตามความเหมาะสม

2. แบบประเมินตนเองก่อนและหลัง เข้าร่วมกิจกรรม “เสริมสร้างพลังใจ เต็มพลังชีวิต” ในครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินตนเอง ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมินค่าประเมิน ก่อนและหลัง เข้าร่วมกิจกรรม “เสริมสร้างพลังใจ เต็มพลังชีวิต” ใช้เกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลที่อยู่ในรูปร้อยละ โดยจำแนกมาตรฐานประมาณค่า 4 ระดับตามแนวทางของ ศิริชัย กาญจนวาสี (2552, น. 268) ดังนี้

ร้อยละ	76 - 100	หมายถึง ระดับพลังใจพลังชีวิตมากที่สุด
ร้อยละ	51 - 75	หมายถึง ระดับพลังใจพลังชีวิตมาก
ร้อยละ	26 - 50	หมายถึง ระดับพลังใจพลังชีวิตปานกลาง
ร้อยละ	0 - 25	หมายถึง ระดับพลังใจพลังชีวิตน้อย

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือและแบบประเมินในการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยตรง จำนวน 5 ท่าน ทำการทดสอบความแม่นยำ ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือในการวิจัยโดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (Index of Item-Objective Congruence – IOC) เพื่อประเมินความเหมาะสมของข้อคำถามให้สอดคล้องตามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย พัฒนาเครื่องมือให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ มีความเหมาะสมก่อนที่จะลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล และภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยเลือกวิธีใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยบรรยายเป็นเนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความและการพิจารณาเนื้อหาโดยผู้วิจัย ไม่มีอคติหรือความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปพัวพันเทคนิคนี้จะทำให้เนื้อหาสาระเพื่อตอบคำถามปัญหาวิจัยได้เที่ยงตรงมากที่สุด (Babbie, 2001; Cooper & Schindler, 2001)

3. สรุปผลการวิจัย

การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ พัฒนาพฤติกรรมสัปปะชีพพฤติกรรมเสี่ยง และบูรณาการสภาพแวดล้อมเชิงสังคมที่พึงประสงค์ สำหรับป้องกันการกระทำความผิดและการก่อปัญหาสังคมของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ตารางที่ 1 ผลเปรียบเทียบการประเมินก่อน-หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างพลังใจ เต็มพลังชีวิต

ข้อคำถาม		ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		ระดับพลังใจพลังชีวิต
		ร้อยละ	ระดับพลังใจพลังชีวิต	ร้อยละ	ระดับพลังใจพลังชีวิต	
1.	ฉันรู้สึกพึงพอใจในชีวิต	41.5	ปานกลาง	85.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
2.	ฉันรู้ความถนัดหรือความสามารถของตนเอง	39.5	ปานกลาง	89	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
3.	ฉันรู้สึกว่าชีวิตของฉันมีคุณค่า	48.5	ปานกลาง	87.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
4.	ฉันสามารถมองปัญหาทุกปัญหาเป็นสิ่งที่แก้ไขได้	46.5	ปานกลาง	84.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
5.	ฉันพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต	44.5	ปานกลาง	88.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
6.	ฉันเชื่อมั่นว่าสังคมให้โอกาสกลับตัวเป็นคนดี	43.5	ปานกลาง	89.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
7.	ฉันเลือกที่จะแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์	49.5	ปานกลาง	88.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
8.	ฉันพร้อมจะเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่ออนาคตที่ดี	46.5	ปานกลาง	88	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
9.	ฉันพร้อมที่จะเป็นลูกที่ดีของครอบครัว	48.5	ปานกลาง	89	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
10.	ฉันเริ่มคิดที่จะวางแผนอนาคตของฉัน	45.5	ปานกลาง	86	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
11.	ฉันทบทวนและได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตนเอง	48.5	ปานกลาง	87	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
12.	ฉันรู้สึกได้รับกำลังใจจากสังคมหรือคนรอบข้าง	47.5	ปานกลาง	82.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
13.	ฉันรู้สึกมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	43.5	ปานกลาง	80.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
14.	ฉันรู้สึกมีความหวังที่จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย	40.5	ปานกลาง	89.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
15.	ฉันรู้สึกว่าฉันสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นได้	42.5	ปานกลาง	85.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
รวมทั้งฉบับ		42.28	ปานกลาง	86.73	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น

จากตารางที่ 1 เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างพลังใจ เต็มพลังชีวิต ระหว่างวันที่ 16 – 18 พฤศจิกายน 2565 ณ โรงแรมโกลเด้นแลนด์ รีสอร์ท ตำบลไชยมงคล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีระดับพลังใจพลังชีวิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 46.28) มีระดับพลังใจพลังชีวิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 86.73)

ตารางที่ 2 ผลเปรียบเทียบการประเมินก่อน-หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างพลังใจ เต็มพลังชีวิต

ข้อคำถาม		ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		ระดับพลังใจพลังชีวิต
		ร้อยละ	ระดับพลังใจพลังชีวิต	ร้อยละ	ระดับพลังใจพลังชีวิต	
1.	ฉันรู้สึกพึงพอใจในชีวิต	49	ปานกลาง	87.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
2.	ฉันรู้ความถนัดหรือความสามารถของตนเอง	46	ปานกลาง	83	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
3.	ฉันรู้สึกว่าชีวิตของฉันมีคุณค่า	47.5	ปานกลาง	86	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
4.	ฉันสามารถมองปัญหาทุกปัญหาเป็นสิ่งที่แก้ไขได้	44	ปานกลาง	84.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
5.	ฉันพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต	46	ปานกลาง	82.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
6.	ฉันเชื่อมั่นว่าสังคมให้โอกาสกลับตัวเป็นคนดี	48	ปานกลาง	83.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
7.	ฉันเลือกที่จะแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์	41	ปานกลาง	86.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
8.	ฉันพร้อมจะเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่ออนาคตที่ดี	49.5	ปานกลาง	82	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
9.	ฉันพร้อมที่จะเป็นลูกที่ดีของครอบครัว	49	ปานกลาง	83	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
10.	ฉันเริ่มคิดที่จะวางแผนอนาคตของฉัน	46.5	ปานกลาง	84	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
11.	ฉันทบทวนและได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตนเอง	48	ปานกลาง	85	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
12.	ฉันรู้สึกได้รับกำลังใจจากสังคมหรือคนรอบข้าง	49	ปานกลาง	84.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
13.	ฉันรู้สึกมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	47	ปานกลาง	86.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
14.	ฉันรู้สึกมีความหวังที่จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย	44	ปานกลาง	84.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
15.	ฉันรู้สึกว่าฉันสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นได้	47.5	ปานกลาง	85.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
รวมทั้งหมด		46.8	ปานกลาง	84.57	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น

จากตารางที่ 2 เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างพลังใจ เต็มพลังชีวิต ระหว่างวันที่ 25 – 27 มกราคม 2566 ณ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ มีระดับพลังใจพลังชีวิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 46.80) มีระดับพลังใจพลังชีวิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 84.57)

ตารางที่ 3 ผลเปรียบเทียบการประเมินก่อน-หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างพลังใจ เต็มพลังชีวิต

ข้อคำถาม		ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		ระดับพลังใจพลังชีวิต
		ร้อยละ	ระดับพลังใจพลังชีวิต	ร้อยละ	ระดับพลังใจพลังชีวิต	
1.	ฉันรู้สึกพึงพอใจในชีวิต	47.5	ปานกลาง	84.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
2.	ฉันรู้ความถนัดหรือความสามารถของตนเอง	45.5	ปานกลาง	79.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
3.	ฉันรู้สึกว่าชีวิตของฉันมีคุณค่า	43	ปานกลาง	88	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
4.	ฉันสามารถมองปัญหาทุกปัญหาเป็นสิ่งที่แก้ไขได้	43.5	ปานกลาง	88.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
5.	ฉันพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต	42.5	ปานกลาง	86.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
6.	ฉันเชื่อมั่นว่าสังคมให้โอกาสกลับตัวเป็นคนดี	46.5	ปานกลาง	89.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
7.	ฉันเลือกที่จะแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์	49.5	ปานกลาง	90.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
8.	ฉันพร้อมจะเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่ออนาคตที่ดี	44.5	ปานกลาง	86	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
9.	ฉันพร้อมที่จะเป็นลูกที่ดีของครอบครัว	47.5	ปานกลาง	85	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
10.	ฉันเริ่มคิดที่จะวางแผนอนาคตของฉัน	46.5	ปานกลาง	88.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
11.	ฉันทบทวนและได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตนเอง	44.5	ปานกลาง	93	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
12.	ฉันรู้สึกได้รับกำลังใจจากสังคมหรือคนรอบข้าง	43.5	ปานกลาง	89.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
13.	ฉันรู้สึกมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	47	ปานกลาง	85.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
14.	ฉันรู้สึกมีความหวังที่จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย	44	ปานกลาง	87.5	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
15.	ฉันรู้สึกว่าฉันสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นได้	47.5	ปานกลาง	88	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น
รวมทั้งฉบับ		45.53	ปานกลาง	87.33	มากที่สุด	เพิ่มขึ้น

จากตารางที่ 3 เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างพลังใจ เต็มพลังชีวิต ณ โรงเรียนวัดมะลิ และชุมชนใกล้เคียง จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีระดับพลังใจพลังชีวิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 45.53) มีระดับพลังใจพลังชีวิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 87.33)

นอกจากจะมีการประเมินระดับพลังใจพลังชีวิตแล้ว ยังได้ทำการสัมภาษณ์บุคลากร เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ครู และผู้ปกครอง เพื่อประเมินพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่ได้ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการสร้างพลังใจเต็มพลังชีวิต มาได้ประมาณ 1 เดือนแล้ว ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร ผลปรากฏว่าหลังจากที่เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมแล้วมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนี้

1. ความเป็นระเบียบวินัย เด็กและเยาวชนที่ผ่านการอบรม มีความรับผิดชอบหน้าที่ ไม่ดื้อ ไม่เก็บตัวเหมือนเช่นเมื่อก่อน เชื่อฟังและปฏิบัติตาม มอบหมายหน้าที่ใด ๆ ก็สามารถสำเร็จลุล่วง จากเมื่อก่อนที่เป็นเด็กที่ไม่มีระเบียบวินัย นึกอยากทำอะไรก็ไม่อยากทำที่ไม่ทำ ตามใจตัวเอง แม้แต่การบ้านยังไม่ทำต้องไปนั่งทำที่โรงเรียนตอนเช้า เก็บของใช้ต่าง ๆ ไม่เป็นระเบียบ

2. มีจิตสาธารณะ เด็กและเยาวชนที่ผ่านการอบรม มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ต้องบอกและเกี่ยงว่าเป็นหน้าที่ใคร และช่วยเหลืองานในบ้านเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง ซึ่งเมื่อก่อนไม่เคยที่จะหยิบไม้กวาดมาช่วยพ่อแม่ จะมีนิสัยเห็นแก่ตัวทำเฉพาะเรื่องที่ตนเองได้ประโยชน์เท่านั้น

3. การบันทึกความดี เมื่อก่อนเด็กและเยาวชนฯ ไม่เข้าใจว่าจะเขียนอย่างไร ก็จะเขียนสั้น ๆ ไม่ได้ใจความ แต่เมื่อผ่านการอบรมมาและได้ฝึกให้เขียนบ่อย ๆ ก็เริ่มเขียนเป็น ซึ่งเมื่อก่อนนี้เด็กและเยาวชนจะไม่เข้าใจว่าความดีคืออะไร แล้วทำไมต้องบันทึกเขียนไว้เพื่ออะไร หรือพูดได้แต่เขียนไม่เป็นพอได้ฝึกบ่อย ๆ ก็จะเข้าใจมากขึ้นและสามารถบรรยายออกมาเป็นข้อความได้ชัดเจน

4. มีความหวังในชีวิต เด็กและเยาวชน เริ่มวางแผนชีวิตว่าโตไปจะเป็นอะไร และจะต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้ไปถึงจุดหมายนั้น รู้จักฝันและก้าวตามความฝันที่ตนเองได้วาดฝันไว้ จากเดิมที่อยู่แบบให้ชีวิตผ่านไปวัน ๆ ไม่มีความหวังเหมือนมีดมนกับชีวิต แต่เมื่อได้เข้ารับการอบรมแล้ว พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปเหมือนถูกกระตุ้นและเกิดความหวังที่จะกลับตัวออกไปใช้ชีวิตตามปกติกับครอบครัว

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

สำหรับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเป้าหมายจะเป็นภาคีเครือข่ายที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมาย (กรุงเทพฯ และปริมณฑล และนครราชสีมา) อย่างน้อย 10 เครือข่าย เป็นการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการกำกับติดตามเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมอย่างร้อยละร้อยต่อการเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแสวงหาความร่วมมือระหว่างกัน ซึ่งหน่วยงานที่จะเข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย (1) ศาลเยาวชนและครอบครัว (2) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (3) กรมกิจการเด็กและเยาวชน (4) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน (5) บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด (6) พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (7) สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร และ (8) เครือข่ายองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ฯลฯ เป็นต้น ในการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้มีผู้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการกำกับติดตามเด็กหรือเยาวชนเข้าร่วม จำนวน 100 คน ดำเนินการให้ครอบครัวกลุ่มพื้นที่เป้าหมาย (กรุงเทพฯ และปริมณฑล และนครราชสีมา) เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อกันสร้างความคุ้นเคย ตลอดจนบทบาทหน้าที่ร่วมกันในการปฏิบัติงาน ระยะเวลาดำเนินการ จำนวน 1 วัน

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้มีการนำเสนอถึงแนวทางในการสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคีเครือข่ายในการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยที่ประชุมได้เสนอแนะว่าในปัจจุบันการทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนทุกหน่วยที่รับผิดชอบจะมีกรอบกฎหมายยึดถือและปฏิบัติเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่กล้าที่จะปฏิบัติงานนอกเหนือจากที่เคยปฏิบัติ การช่วยเหลือเด็กจึงเป็นไปด้วยความล่าช้าและบางกรณีอาจจะไม่ทันต่อเหตุการณ์ บางครั้งเด็กและเยาวชนอยู่ในความเสี่ยงแต่ไม่มีการแยกเด็กออกจากผู้ปกครองเพราะไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่ประชุมได้เสนอแนวทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 2 แนวทาง ดังนี้

1) แนวทางที่ 1 การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานควรที่จะเน้นในรูปแบบไม่เป็นทางการจะรวดเร็ว สะดวกกว่าที่จะรอเป็นลายลักษณ์อักษร ควรมีการตั้งกลุ่มไลน์สำหรับการทำงานโดยตรง LINE Official Account โดยมี “บ้านพักเด็กและครอบครัว...” เป็นเจ้าภาพหลัก ภายใต้การกำกับดูแลจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) และกรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) ใช้กระบวนการคุ้มครองเด็กและเยาวชนผ่านระบบสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองเด็ก (CPIS) ที่กรมกิจการเด็กและครอบครัวได้ทำการพัฒนาขึ้นมาใช้งานในปัจจุบันนี้แต่ยังขาดความร่วมมือในการดำเนินงานอย่างครบถ้วน

กระบวนการดำเนินการกับเด็กและเยาวชน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นต้นน้ำ ประกอบด้วย ประชาชนทั่วไป และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นขั้นตอนของการเฝ้าระวัง แจ้งเหตุ ประสานส่งต่อความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผ่าน แอปพลิเคชัน “คุ้มครองเด็ก” ซึ่งประชาชนทั่วไปสามารถเข้าร่วมเป็นเครือข่ายคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการตรวจสอบและคัดกรองเด็กและเยาวชนในชุมชนว่าถูกทารุณกรรม ถูกบังคับ ทำร้ายขู่เข็ญ ฯลฯ ได้ และนอกจากประชาชนแล้ว หน่วยงานที่สำคัญในขณะนี้ที่ต้องดำเนินการโดยด่วน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จะต้องทำหน้าที่ในการคัดกรองเด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อประเมินว่าเด็กในชุมชนนั้นอยู่ในระดับใดบ้าง สีเขียว = กลุ่มปกติ สีเหลือง = กลุ่มเฝ้าระวัง สีแดง = กลุ่มเสี่ยง

ขั้นกลางน้ำ ประกอบด้วย โรงเรียน สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน มูลนิธิ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เป็นการเพิ่มความสอดคล้องดูแลเด็กอย่างละเอียดขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือจาก โรงเรียน สถานศึกษา สื่อมวลชน และมูลนิธิ ให้ความใส่ใจเด็กและเยาวชนทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน ในชุมชนเป็นหูเป็นตาในการตรวจสอบร่วมกัน เพราะบางครั้งเด็กและเยาวชนจะไว้ใจคุณครูมากกว่าพ่อแม่ จึงกล้าที่จะบอกว่าใครเป็นคนทำร้ายหรือรังแกและต้องการความช่วยเหลืออย่างไรบ้าง สำหรับมูลนิธิ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรก็เช่นเดียวกัน บางครั้งผู้ปกครองหรือเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือก็จะร้องเรียนผ่านสื่อหรือมูลนิธิ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบางกรณีเรื่องจะปรากฏทางสื่อก่อนที่จะหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะทราบเรื่อง

ขั้นปลายน้ำ ประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรม เด็กและเยาวชน คุมประพฤติ

สำหรับขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนให้ความช่วยเหลือสำหรับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุที่ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องร่วมมือกันวิเคราะห์และกำหนดมาตรการในการป้องกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นตลอดจนหาแนวทางในการฟื้นฟูเยียวยาให้กลับตัวกลับใจเป็นคนดีของสังคมต่อไปในอนาคต

จะเห็นได้ว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำนั้นจะต้องทำการประสานงานกันอยู่ตลอดเวลาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการหรือภาคเอกชนที่อาสาเข้ามาทำหน้าที่ในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีช่องทางเฉพาะไว้ติดต่อประสานงาน นอกเหนือจากช่องทางปกติตามสายงานที่มีอยู่ เพราะจะทำให้การติดต่อประสานงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เด็กและเยาวชนที่ต้องการความช่วยเหลือก็จะได้รับความช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที

2) แนวทางที่ 2 การกำกับและติดตามเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม โดยใช้แอปพลิเคชันในการกำกับติดตามเยาวชน ผ่านแอปพลิเคชัน Kids House Tracking ซึ่งเป็นระบบที่ศาลได้คิดค้นและพัฒนาเพื่อนำมาใช้ในการกำกับและติดตามเด็กและเยาวชนที่ศาลพิจารณาปล่อยตัวไป หรืออยู่ระหว่างการใช้มาตรการพิเศษ ซึ่งเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ที่ทำหน้าที่ผู้ติดตาม (ผู้พิพากษาสมทบ) กับบุคคลที่ทางศาลแต่งตั้งในเบื้องต้นจะทำการแต่งตั้งให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ติดตามด้วย เนื่องจากว่าเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นอย่างดี ระบบนี้จะทราบที่ตั้งบ้านที่อยู่อาศัย ผู้ติดตามสามารถทราบถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็กได้ และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบมือถือของเด็กและเยาวชนได้ ซึ่งระบบนี้อยู่ระหว่างการพัฒนาและต้องได้รับความยินยอมจากเด็กและผู้ปกครอง หากสำเร็จและนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงแล้วจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง

4. อภิปรายผล

ได้กำหนดประเด็นการอภิปรายผล 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ พัฒนาพฤติกรรมเสี่ยงและบูรณาการสภาพแวดล้อมเชิงสังคมที่พึงประสงค์ สำหรับป้องกันการกระทำความผิดและการก่อปัญหาสังคมของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผลการดำเนินการภายหลังจากที่เด็กและเยาวชนได้ผ่านการเข้ารับการศึกษาอบรมให้ความรู้และทำกิจกรรม ตามที่คณะวิทยากรได้นำมา让孩子และเยาวชนได้ทำการทดลองผลปรากฏว่าคะแนนการประเมินระดับพลังใจพลั้งชีวิตภายหลังการทำกิจกรรมเพิ่มขึ้น และมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น เช่น (1) มีความเป็นระเบียบวินัยมากขึ้น(2) มีจิตสาธารณะ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น (3) สามารถบันทึกความดี และ (4) มีความหวังในชีวิต อาจสืบเนื่องมาจากการที่คณะวิทยากรที่มาให้

ความรู้ทั้ง 3 กิจกรรมนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ประกอบกับการนำเอากิจกรรมต่าง ๆ มาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนวิถีคิด พฤติกรรม การแสดงออกต่าง ๆ และที่สำคัญในแต่ละกิจกรรมจะมีการนำเอาเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดมาพูดถึง ความผิดพลาดที่ได้ทำขึ้นอดีตแล้วส่งผลต่อชีวิตในช่วงนั้นอย่างไรบ้าง และเมื่อถึงจุด ๆ หนึ่งแล้วอะไรที่ทำให้เยาวชนที่ ก้าวพลาดสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ ซึ่งจากการสังเกตเมื่อถึงช่วงนี้เด็กและเยาวชนที่เข้ารับการอบรมจะตั้งใจฟังมาก ประกอบกับโดยพื้นฐานเด็กและเยาวชนทุกคนที่ก้าวพลาดไม่ยากเป็นคนเลว ต้องการเป็นคนดี และยังมีความหวังที่จะได้ออกไปใช้ชีวิตข้างนอกสถานพินิจฯ ดังนั้นขึ้นอยู่กับโอกาสที่ชุมชน สังคมจะหยิบยื่นให้เท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ พัชรา สีนลอยมา และคณะ (2560) ทำการศึกษาเรื่อง โครงการการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่ กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าชีวิตก่อนคืนสู่สังคม พบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำมีทัศนคติต่อคุณค่าชีวิตของตนเองในอดีตในเชิงลบอันเนื่องมาจากความล้มเหลวของชีวิต และในเชิงบวกอันเนื่องมาจากความภาคภูมิใจ ต่อความสำเร็จในสิ่งที่กระทำเมื่อได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ ปรากฏว่าส่วนใหญ่มีความตระหนักในคุณค่าชีวิตอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านความสามารถ ความสำคัญของตนเอง ความสำเร็จในชีวิต และการเห็นคุณค่าในตนเองใน ขณะที่ผลการประเมินสถานะกระบวนทัศน์ทางความคิดจิตใจและการปฏิสัมพันธ์กับสังคมส่วนใหญ่ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เด็กและเยาวชนมีความมุ่งมั่นหวังที่พึงประสงค์ต่อชีวิตในอนาคต และสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนชชา รอดกันภัย และ เสน่ห์ บุญกำเนิด (2560) ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง: กรณีศึกษานักศึกษา กศน. ตำบลควนทอง อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ โครงการพัฒนา กศน.ตำบลควนทอง เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน โครงการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้สู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการอบรมพัฒนาทักษะชีวิต สร้างความสัมพันธ์ใน ครอบครัวของพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น โครงการค่ายพัฒนาทักษะชีวิต “ปลูกคุณธรรม จริยธรรม นำปัญญา เรียนรู้เพื่อศึกษา ห่างไกลยาเสพติด พัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน โครงการส่งเสริมความเข้มแข็งการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน โครงการฝึกทักษะอาชีพให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการพัฒนาความรู้ ความสามารถทางด้าน เทคโนโลยี และการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ประเด็นที่ 2 เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการให้ความช่วยเหลือและ พัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้มีการนำเสนอถึงแนวทางในการสร้างร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคี เครือข่ายในการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยที่ประชุมได้เสนอแนะว่าในปัจจุบันการทำงานเกี่ยวกับเด็กและ เยาวชนทุกหน่วยที่รับผิดชอบจะมีกรอบกฎหมายยึดถือและปฏิบัติเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่กล้าที่จะปฏิบัตินอกเหนือจากที่ เคยปฏิบัติ การช่วยเหลือเด็กจึงเป็นไปด้วยความล่าช้าและบางกรณีอาจจะไม่ทันต่อเหตุการณ์ บางครั้งเด็กและเยาวชนอยู่ใน ความเสี่ยงแต่ไม่มีการแยกเด็กออกจากผู้ปกครองเพราะไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่ประชุมได้เสนอแนวทางใน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานควรที่จะเน้นในรูปแบบไม่เป็นทางการจะรวดเร็ว สะดวก กว่าที่จะรอเป็นลายลักษณ์อักษร ควรมีการตั้งกลุ่มไลน์สำหรับการทำงานโดยตรง Line Official Account โดยมี “บ้านพักเด็กและครอบครัว...” เป็นเจ้าภาพหลัก ภายใต้การกำกับดูแลจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด (พมจ.) และ กรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) ใช้กระบวนการคุ้มครองเด็กและเยาวชนผ่านระบบสารสนเทศ เพื่อการคุ้มครองเด็ก (CPIS) ที่กรมกิจการเด็กและครอบครัวได้ทำการพัฒนาขึ้นมาใช้งานในปัจจุบันนี้แต่ยังขาดความ ร่วมมือในการดำเนินงานอย่างครบถ้วน

แนวทางที่ 2 การกำกับและติดตามเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม โดยใช้แอปพลิเคชันในการกำกับ ติดตามเยาวชน ผ่านแอปพลิเคชัน “Kids House Tracking” ซึ่งเป็นระบบที่ศาลได้คิดค้นและพัฒนาเพื่อนำมาใช้ในการ กำกับและติดตามเด็กและเยาวชนที่ศาลพิจารณาปล่อยตัวไป หรืออยู่ระหว่างการใช้มาตรการพิเศษ ซึ่งเป็นการประสาน ความร่วมมือระหว่างผู้ที่ทำหน้าที่ผู้ติดตาม (ผู้พิพากษาสมทบ) กับบุคคลที่ทางศาลแต่งตั้งในเบื้องต้นจะทำการแต่งตั้งให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

จะเห็นได้ว่าการสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเน้นการมีเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการผ่านระบบ Line Official Account ซึ่งหลายหน่วยงานก็จะมีการสร้างช่องทางแบบนี้ไว้ใช้งานเช่นเดียวกัน ลักษณะของเครือข่ายจะเป็นการรวมกลุ่มกันเพราะมีเจตนาในการทำงานด้านเดียวกัน ต้องการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สมาชิกสมาชิกมารวมกันด้วยความสมัครใจไม่ใช่เพราะถูกบีบบังคับ เนื่องจากสมาชิกไม่สามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง มองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเป็นแบบกัลยาณมิตร มีความสมานฉันท์ สามัคคี มีความเอื้ออาทร สนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ขัดแย้ง ไม่ชิงดีชิงเด่น สมาชิกมีความสัมพันธ์กันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง สมาชิกมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนประกอบของกันและกัน แม้ว่าบางเครือข่ายจะร่วมกิจกรรมกันนาน ๆ ครั้งก็ตาม แต่ยังคงมีสายใยสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน และพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ และที่สำคัญสมาชิกที่มาร่วมกลุ่มกันนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปันณธร นันทิประภา และสุวิชา เป้าอารีย์ (2565) ทำการศึกษาเรื่อง การขับเคลื่อนเครือข่ายเพื่อการคุ้มครองเด็ก : เครือข่ายคุ้มครองเด็กเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่า องค์ประกอบของระบบการคุ้มครองเด็กที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนเครือข่ายคือ 1) มีนโยบาย แผนงานการคุ้มครองเด็กที่ดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2) มีกลไกการให้บริการด้านการคุ้มครองเด็กในพื้นที่ 3) มีกระบวนการพัฒนา ศักยภาพด้านทักษะความรู้และกระบวนการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก 4) มีกลไกประสานความร่วมมือระดับท้องถิ่นตามแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล 5) มีกลไกการตรวจสอบด้วยการรายงานและกระบวนการตอบสนองการจัดการรายกรณีด้วยทีมสหวิชาชีพ 6) มีวงจรการดูแลเด็กในรูปแบบการป้องกันและการปกป้องคุ้มครอง 7) เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการคุ้มครองเด็กในพื้นที่

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) นโยบายด้านการตรวจสอบและคุ้มครองเด็กกลุ่มเสี่ยงในชุมชน จากการวิจัยพบว่าเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่ได้รับการป้องกันและช่วยเหลืออย่างทั่วถึงเท่าที่ควร พบว่าเด็กและเยาวชนต้องการความช่วยเหลือเด็กก็ถูกล่วงละเมิด ทารุณกรรมได้รับอันตรายเป็นตราบาปฝังใจไปก่อนแล้ว ทำให้ระบบการป้องกันเด็กและเยาวชนในชุมชนยังบกพร่องหรือกล่าวได้ว่าชุมชนไม่ได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างแท้จริง เช่น กรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีหน้าที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนในชุมชน ยังไม่ได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่อาจเนื่องจากการขาดแคลนเจ้าหน้าที่หรือความไม่เข้าใจของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่ได้เร่งรัดให้ดำเนินการให้ครบถ้วน และปัญหาอีกประการหนึ่งเด็กและเยาวชนที่ต้องทำการคัดกรองนั้นจะให้อยู่ติดตามทะเบียนบ้านหรือเด็กทุกคนที่อยู่ในชุมชน ยังไม่เป็นข้อยุติ ดังนั้นควรมีการมอบหมายและจัดการอบรมความรู้ในการดำเนินการด้านนี้ให้ชัดเจน โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

2) การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนคติของเด็กและเยาวชน ต้องยอมรับว่าการปรับเปลี่ยนความคิดต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในระยะเวลาอันสั้น สำหรับวิธีที่ใช้ได้ผลที่ค้นพบจากการวิจัยเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจะสนใจเรื่องที่วิทยากรภายนอกเข้ามาให้ความรู้ยกประสบการณ์และทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น นำเอาเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาดในชีวิตมาเล่าประสบการณ์ให้ฟัง สะท้อนชีวิตที่ได้รับความยากลำบากเพียงใดเมื่อต้องเข้ามาอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ต้องค้นหาเยาวชนที่ก้าวพลาดมาเป็นแบบอย่างสร้างแรงบันดาลใจ จัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภายนอกเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีทักษะที่เหมาะสมเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อไปใช้ชีวิตภายนอกสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1) ประเด็นเด็กและเยาวชนไม่มีพื้นที่ในการเปิดกว้างให้แสดงออก เช่น ลานกีฬา ลานกิจกรรม หรือมีแต่มีความเหลื่อมล้ำในการใช้พื้นที่สาธารณะที่หน่วยงานจัดให้ เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ฐานะยากจนไม่มีเครื่องมืออุปกรณ์กีฬา การแต่งกายจึงไม่สามารถเข้าไปใช้พื้นที่ดังกล่าวได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(อปท.) ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต้องเข้ามารับผิดชอบในการจัดหาและมีมาตรการในการใช้พื้นที่ที่เสื่อมสภาพเท่าเทียมกัน ไม่ใช่สร้างสนามฟุตบอลให้เด็กกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

2) ประเด็นเด็กและเยาวชนในปัจจุบันขาดคุณสมบัติความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน เนื่องจากในปัจจุบันนี้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ส่อไปในทางที่ไม่เหมาะสมมากขึ้น ไม่มีความขยันและอดทน ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กและเยาวชนจะต้องมี ดังนั้น ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ต้องร่วมมือกันในการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กและเยาวชนมีคุณสมบัติดังกล่าว

3) ประเด็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชน พบว่ากิจกรรมที่ดำเนินการนั้นสามารถทำให้เด็กและเยาวชนเมื่อผ่านการอบรมแล้วมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี มีทัศนคติที่ดีขึ้น ไม่เก็บตัวกล้าแสดงออกและมีความหวังในชีวิต สามารถเขียนบันทึกอธิบายความดีได้ แต่ระยะเวลาที่กำหนดการสั้นไม่เป็นโครงการต่อเนื่อง ซึ่งหากมีการดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จนสามารถยับยั้งพฤติกรรมไม่เหมาะสมได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกอบรบฯ ศาลเยาวชนและครอบครัว ควรเปิดโอกาสให้ภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกบ่อย ๆ หรือพาเด็กและเยาวชนไปร่วมกิจกรรมภายนอก เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความมั่นใจและได้รับการยอมรับจากสังคม

4) ประเด็นให้โอกาสกับเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาด สังคมชุมชนและครอบครัวจะต้องให้โอกาสเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาด มีโอกาสกลับตัวอย่าดูถูกดูแคลน อย่ากลัวว่าถ้าให้โอกาสแล้วจะทำให้ผิดอีก ต้องถามสังคม ชุมชน และครอบครัวว่าต้องการให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดีใช่หรือไม่หากต้องการให้เป็นคนดีก็ต้องให้โอกาส และคอยสนับสนุนให้กำลังใจตามเห็นสมควร แต่การให้โอกาสนี้ต้องขึ้นอยู่กับเด็กด้วยนะว่าเรียกร้องโอกาสมากเกินไประยะหรือไม่ เด็กและเยาวชนเองก็ต้องเข้าใจตนเองว่ามีสถานะเป็นอย่างไร การยอมรับและให้โอกาสนั้นควรมีขอบเขตแค่ไหนเพียงไร ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบก่อนที่จะปล่อยตัวเด็กออกไปข้างนอกต้องมีการเตรียมความพร้อมสอนให้เด็กและเยาวชนทำใจยอมรับความเจ็บปวดที่จะได้รับ ต้องสร้างความอดทนอดกลั้นที่อาจได้รับจากสังคมหรือชุมชนหรือแม้แต่ครอบครัวตนเอง และเมื่อมีโอกาสนี้แล้วต้องแสดงศักยภาพให้กับสังคม ชุมชน และครอบครัวยอมรับ

5) ประเด็นเกี่ยวกับเครือข่ายสถานประกอบการที่รับเด็กเข้าทำงานในปัจจุบันมีน้อยและไม่เพียงพอต่อความต้องการของเด็กและเยาวชน สืบเนื่องมาจากกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ หรือนโยบายไม่เอื้อให้กับสถานประกอบการรับเด็กและเยาวชนเข้ามาทำงาน ดังนั้น ควรมีการศึกษาข้อกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ทำให้สถานประกอบการติดขัดเรื่องรับเด็กเข้าทำงาน หรือควรมีมาตรการช่วยเหลือสถานประกอบการเหล่านี้เนื่องจากเป็นสถานประกอบการที่เสี่ยงรับเด็กและเยาวชนที่มีประวัติติดตัวเข้ามาทำงานด้วย ดังนั้น รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนสถานประกอบการที่รับเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาดเข้าทำงาน อาจจะเป็นมาตรการทางด้านภาษีด้วยการลดหย่อนภาษีหากมีการจ้างพนักงานที่เป็นเยาวชนที่ก้าวพลาดเข้าทำงานเทียบกับจำนวนพนักงาน เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีศึกษาการพัฒนาโลกความร่วมมือการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน (การส่งต่อข้ามหน่วยงาน) เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่จะต้องได้รับการสงเคราะห์
- 2) ควรมีการศึกษาระบบการคัดกรอง ค้นหา ส่งต่อและช่วยเหลือครอบครัวแห่งกลางเพื่อจัดการเรียนรู้และบริการทางสังคมได้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละครอบครัว

6. กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติที่ได้อนุมัติงบประมาณสนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่าน ที่ได้สละเวลาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม อันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย และขอขอบคุณเด็กและเยาวชนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการฝึกอบรม จนงานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี

7. เอกสารอ้างอิง

- ธัญชา รอดกันภัย, และเสนอห์ บุญกำเนิด. (2560). การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง: กรณีศึกษา นักศึกษา กศน. ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารนาควตรปริทรรศน์*, 9(2), 132-140.
- ปัทมธร นันทิประภา, และสุวิชา เป้าอารีย์. (2565). การขับเคลื่อนเครือข่ายเพื่อการคุ้มครองเด็ก: เครือข่ายคุ้มครองเด็ก เทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. *วารสารพัฒนาลังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร*, 24(2), 100-120.
- พัชรา สีนลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธนศ เกษศิลป์, และมูทิตา มากิจิตร. (2560). การเปลี่ยนแปลงกระบวนการ ทัศนคติของเด็กและเยาวชนไทย ที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนตัดสินใจสู่สังคม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พัชรินทร์ นินทจันทร์, ศรีสุตา วณาสสิน, ลัดดา แสนสิหา, ขวัญพนมพร ธรรมไทย, และพิสมัย อรทัย. (2555). ความ แข็งแกร่งในชีวิตและพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นไทย. *รวมอธิบดีพยาบาลสาร*, 17(3), 430-442.
- ฟาติมะห์ ชันธศักดิ์. (2558). สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและกระบวนการพิจารณาคดีเด็กและ เยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553. สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา.
- ลักขณา พงษ์ภุมมา. (2560). ปัญหาของวัยรุ่นในสังคมไทย. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการประเมิน* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). รายงานสถานการณ์เด็กและเยาวชน 2564.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่ง ปี 2564*. ข่าวสภาพัฒน์. https://www2.narathiwat.go.th/nara2016/files/com_news/2021-06_bc6c2734885fed3.pdf
- สุวรรณมา คุณดิลกณัฐฐา, เฉียงตะวัน ยอดคำเนิน, เอกลักษณ์ นาคพ่วง, และรชต คุณดิลกณัฐฐา. (2565). การบูรณา การมาตรฐานการปฏิบัติงานสำหรับเครือข่ายเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- Babbie, E. (2001). *The practice of social research* (9th ed.). Wadsworth.
- Connell, C. M., Gilreath, T. D., & Hansen, N. B. (2009). A multiprocess latent class analysis of the co- occurrence of substance use and sexual risk behavior among adolescents. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 70(6), 943-951.
- Cooper, D. R., & Schindler, P. S. (2001). *Business research methods*. McGraw-Hill.
- Garmezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*, 56(1), 127-136.
- Grotberg, E. H. (1999). *Tapping your inner strength*. New Harbinger.
- Igra, V., & Irwin, C. E. (1996). Theories of adolescent risk-taking behavior. In R. J. DiClemente, W. B. Hansen, & L. E. Ponton (Eds.), *Handbook of Adolescent Health Risk Behavior* (pp. 35-51). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-0203-0_3
- Lindberg, L. D., Boggess, S., & Williams, S. (2000). *Multiple threats: The co-occurrence of teen health risk behaviors*. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/255624525_Multiple_Threats_The_Co-Occurrence_of_Teen_Health_Risk_Behaviors
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>